

Opgave 1 De staat *Gilead* van Margaret Atwood

In de roman *De Testamenten* van Margaret Atwood neemt een groep mannen met geweld de macht over in de Verenigde Staten. Volgens deze groep mannen is iedereen in de vrije democratie ongelukkig geworden doordat mensen alleen op zichzelf gericht zijn en naar materiële luxe verlangen. Bovendien is de milieuvervuiling zo ernstig dat er bijna geen vrouwen meer zijn die gezonde baby's kunnen baren. Om deze problemen op te lossen, stichten zij de dictatoriale staat *Gilead*.

Atwood benadrukt dat haar verhaal weliswaar fictie is, maar dat ook moderne democratieën zoals de Verenigde Staten kunnen veranderen in een dictatuur.

Volgens Plato komen verschillende staatsvormen uit elkaar voort.

- 1p 1 Leg uit dat de vorming van de staat *Gilead* past bij Plato's opvatting dat staatsvormen uit elkaar voortkomen.

Om de staat *Gilead* in stand te houden, is iedereen ingedeeld naar zijn of haar 'natuurlijke rol'. Volgens de machthebbers van *Gilead* zijn vrouwen van nature ondergeschikt aan mannen. Mannen hebben een sterk verstand en een sterk lichaam en zijn daarom geschikt om te regeren of te bewaken.

Vrouwen zijn ingedeeld als 'Echtgenotes', 'Tantes' en 'Dienstmaagden'. Echtgenotes zijn getrouwd met machthebbende mannen en Tantes geven meisjes onderwijs. Dienstmaagden zijn de vruchtbare vrouwen. Zij zijn in tijdelijke dienst van een echtpaar dat geen kinderen kan krijgen. Zij hebben als enige taak om een kind te baren dat zij afstaan aan dat echtpaar. Vervolgens komen ze in dienst bij een ander echtpaar voor dezelfde taak.

In de staat *Gilead* is de indeling van de maatschappij gebaseerd op een mensbeeld. Ook Plato deelt zijn ideale maatschappij in volgens zijn mensbeeld.

- 1p 2 Geef het verband weer tussen Plato's mensbeeld en zijn maatschappijvisie.

- 2p 3 Bekritiseer het verband tussen mensbeeld en maatschappijvisie in het voorbeeld van de staat *Gilead*, met:
- het begrippenpaar 'natuur en cultuur', en
  - het begrip 'gender'.

Het personage Lydia is het hoofd van de Tantes. Zij weet dat er vaak onschuldige Echtgenotes of Dienstmaagden worden veroordeeld tot de doodstraf voor misdrijven die eigenlijk gepleegd zijn door de machthebbers. Daarom heeft zij de geheime missie om de machthebbers van *Gilead* ten val te brengen. Het doel van deze missie is om de democratie te herstellen, zodat onschuldige burgers beschermd worden tegen de machthebbers.

Robert Dahl benoemt tien voordelen van democratie ten opzichte van andere samenlevingsvormen.

- 2p 4 Leg voor **twee** van Dahls voordelen uit dat deze aansluiten bij Tante Lydia's doel om met democratie burgers te beschermen tegen machthebbers.

Het onderwijs dat de meisjes in *Gilead* krijgen, is bedoeld om de waarden van de staat door te geven. Meisjes moeten bescheiden en dienend zijn. Daarom krijgen ze les in bloemschikken, borduren en godsdienst. Lezen en schrijven zijn voor meisjes verboden.

Ook in een democratie worden de waarden van de geldende staatsvorm aangeleerd via onderwijs. Daarbij kan een spanning bestaan tussen de belangen van de staat en die van leerlingen.

Ga uit van de volgende stelling:

stelling 1

Als de staat zich bemoeit met onderwijs, is er in een democratie net zo goed sprake van indoctrinatie als in een dictatuur zoals de staat *Gilead*.

- 2p 5 Geef met de spanning tussen de belangen van de staat en de belangen van leerlingen:
- een argument **voor** stelling 1, en
  - een argument **tegen** stelling 1.

Milton Friedman is voor beperkte overheidsbemoeienis met onderwijs. Een van de argumenten dat de overheid zich volgens hem wel mag bemoeien met onderwijs is dat onderwijs externe effecten heeft.

- 2p 6 Geef weer wat Friedman bedoelt met externe effecten van onderwijs. Beargumenteer vervolgens of jij denkt dat Friedmans opvatting over overheidsbemoeienis vanwege externe effecten, indoctrinatie in het onderwijs kan tegengaan.

Het personage Daisy woont in het vrije, democratische Canada. Zij maakt een werkstuk over het gebrek aan vrijheid en autonomie in de staat *Gilead*. In dat werkstuk stelt ze dat mensen in *Gilead* misschien wel gelukkig zijn in hun onvrije land en hier bewust voor kiezen. Ze is er daarom fel tegen dat Canadezen zich bemoeien met de situatie in *Gilead*. Daisy's lerares verschilt met haar van mening. De lerares vindt het harteloos om te zeggen dat Canadezen zich niet mogen bemoeien met de onvrijheid in *Gilead*. Daisy moet van de lerares leren dat de mensen in *Gilead* geholpen moeten worden om zich te bevrijden.

John Rawls maakt een onderscheid tussen ethische autonomie en politieke autonomie.

- 2p 7 Leg met de mening van de lerares uit wat ethische autonomie betekent. Leg vervolgens met de mening van Daisy uit wat politieke autonomie betekent.

De lerares geeft Daisy een laag cijfer voor haar werkstuk omdat ze vindt dat er geen plek is voor politieke opvattingen in een werkstuk. Ze vermijdt verdere discussie erover.

Michael Sandel vindt dat neutraliteit onmogelijk én onwenselijk is. Deze opvatting van Sandel kan je ook toepassen op de houding van de lerares.

- 1p 8 Leg uit dat Sandel de reden van de lerares voor het lage cijfer niet goed zou vinden, met Sandels opvatting dat neutraliteit onmogelijk is.

- 1p 9 Leg uit dat Sandel het vermijden van de discussie door de lerares niet goed zou vinden, met Sandels opvatting dat neutraliteit onwenselijk is.

Schrijfster Margaret Atwood benadrukt dat ze met haar romans wil laten zien dat in moderne democratieën ook al onvrijheid en ongelijkheid aanwezig zijn. Zij stelt dat de mens een neiging tot het onderdrukken van anderen heeft en dat ook democratieën hier vatbaar voor zijn. Volgens haar moeten we daarom ook binnen democratieën altijd scherp blijven op allerlei vormen van onderdrukking van groepen en individuen. Als voorbeeld geeft ze de strijd voor vrijheidsrechten van vrouwen. Volgens Robert Nozick is democratie een vorm van tirannie.

- 2p 10 Leg deze opvatting van Nozick uit met de verhouding tussen meester en slaaf.

Leg vervolgens een verschil uit tussen de opvatting van Atwood en Nozicks anarchisme.